

BABALARIN ÇOCUKLARINA YÖNELİK ALGISI: İLK BABALIK DENEYİMLERİ

Ahmet EROL¹

Merve CANBELDEK²

Nesrin İŞİKOĞLU³

Öz

Bu araştırmanın amacı, ilk kez baba olan erkeklerin babalık rolü kavramına yönelik algılarının incelenmesidir. Çalışma nitel araştırma geleneklerinden olgu bilim (fenomenoloji) kapsamında yürütülmüştür. Çalışmaya ilk kez babalık deneyimi yaşayan Türkiye'nin güneybatısında bulunan bir üniversitede öğretim elemanı olarak çalışan altı babalar katılmıştır. Veriler üçlü görüşme metodu dikkate alınarak yarı yapılandırılmış görüşme protokolü aracılığıyla elde edilmiştir. Gerçekleştirilen birinci görüşmede katılımcıların yaşamlarına odaklanılmış, onları daha iyi tanımak ve deneyimlerini belirlemek amacıyla hazırlanan çeşitli sorular sorulmuştur. İkinci görüşmede katılımcıların deneyimlerinin detayları, ayrıntıları hakkında sorular hazırlanmış ve görüşme gerçekleştirilmiştir. Üçüncü görüşmede ise katılımcıların deneyimlerinden ne anlatmak istedikleri ve onların deneyimleri hakkında düşünmeleri istenmiş ve bu doğrultuda görüşme sonlandırılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bulgulara göre katılımcıların baba olma nedenleri hayatın anlamı, hayal kurma, yenilik ve üretim ve evliliğin devamı ile yakından ilgilidir. Katılımcılar baba olacaklarını anladıklarında ve baba olduklarında sorumluluk, mutluluk, heyecan, kaygı, aidiyet ve şaşkınlık hissetmişlerdir. Ayrıca, içinde buldukları kültür babalık anlayışları üzerinde etkili olmuştur. Erkekler babalık deneyimlerini çocuğun bakımına katılma, ev işlerine yardımcı olma ve çocukla oyun oynama şeklinde açıklamışlardır. Bu sonuçlar ilk kez baba olan erkeklerin deneyimlerini ve çocuklarına yönelik algılarını anlamamıza katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İlk babalık deneyimi, babalık algısı, babalar, çocuklar.

¹ Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, E-posta: ahmete@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7538-952X

² Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, E-posta: mcanbeldek@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3100-2220

³ Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, E-posta: nisikoglu@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7010-302X

EROL, A., CANBELDEK, M., İŞİKOĞLU, N. (2023). Babaların Çocuklarına Yönelik Algısı: İlk Babalık Deneyimleri. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 23(59), 357-387. DOI:10.21560/spcd.vi.1218406

FATHERS' PERCEPTIONS OF THEIR CHILDREN: FIRST EXPERIENCES OF FATHERHOOD

Abstract

The aim of this study is to examine the perceptions of first-time fathers toward the concept of fatherhood. The study was carried out within the scope of phenomenology, one of the qualitative research designs. The participants, who worked as lecturers at a university located in the southwest of Türkiye, had only one child and experienced fatherhood for the first time. The data were obtained through a semi-structured interview protocol, considering the triple interview method. In the first interview, the participants' lives were focused on, and various questions were asked to get to know them better and determine their experiences. In the second interview, questions about the details of the participant's experiences were prepared, and the interview was held. In the third interview, the participants were asked to think about what they wanted to tell from their experiences, and the interview ended accordingly. The data were analyzed using the content analysis method. According to the findings, the reasons for becoming a father are closely related to the meaning of life, daydreaming, innovation, production, and the continuation of marriage. Participants felt a responsibility, happiness, excitement, anxiety, belonging, and surprise when they realized they were going to be fathers and became fathers. In addition, the culture they live in has had an impact on their understanding of paternity. Men explained their fatherhood experiences as participating in the care of the child, helping with housework, and playing games with the child. These results contribute to our understanding of first-time fathers' experiences and their perceptions of their children.

Keywords: *First fatherhood experience, fatherhood perception, fathers, children*

GİRİŞ

Benim babalara en büyük tavsiyem; hayata karşı dimdik durmaları ve sorumluluk sahibi olmaları. Babalık fırtınalı bir denizde gemi olmaya benzer, ne kadar gel git olursa olsun, ne kadar okyanus, fırtına ne kadar azgın olursa olsun baba dimdik durmalı... En zor anlarda bile metanetlerini, sakinliklerini koruyarak, ben buradayım mesajını vermeli çocuğa. Ayrıca en büyük tavsiyem eşini çok sevmesi. Bir babanın çocuğuna yapacağı en büyük iyilik çocuğun annesini çok sevmektir.

(Ali)

Toplumun en küçük birimi, çekirdeği veya temel yapıtaşı olarak tanımlanan aileye çocuğun ya da çocukların katılmasıyla bir erkek, baba olma durumunu veya babalık rolünü üstlenmektedir (Güler, 2012; Özyürek ve Tezel Şahin, 2012; Yılmaz, 2004). Baba kavramı “*çocuğu olan erkek*”, babalık kavramı ise “*baba olma durumu*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Babalık zaman içinde tarihsel değişikliklere uğramış olsa bile büyük ölçüde sosyal olarak inşa edilmiştir (Lamp, 2010). “Babalık” kavramı farklı kültürlerde ebeveynlikle ilişkili günlük uygulamaları kapsamakta ve en genel ifadeyle çocuğu beslemek ve ona bakmanın da dahil olduğu geniş ebeveynlik işlevlerini içermektedir (Onyeze-Joe, O’Neill ve Godin, 2022). Babalık, Türk kültüründe istenilen bir durumdur (Kağıtçıbaşı, 1996). Dolayısıyla erkeklerin yaşam tecrübelerinden biri olan babalık duygusunun eşinin hamile kaldığını öğrendiği zaman başlaması gerektiği vurgulanmaktadır (Dodson, 2000; Karaköse ve Karaköse, 2013; Saygılı ve Çankırılı, 2014). Erkekler baba olacağını anladığında veya baba olduğunda; sevinç, mutluluk, heyecan, endişe, korku, kaygı gibi tarifi imkânsız, karmakarışık, anlatılmaz ve baba olamayan birinin anlayamayacağı duygular yaşayabilmekte ve yeni rolüne alışması zaman alabilmektedir (Çıldır, Karakoç ve Karaca, 2014; Goldman, 2003; Nar, 2009).

Değişen toplumsal hayat ve değer yargularıyla beraber çocukların hayatında, babaların önemi daha da anlaşılır hale gelmiştir. Özellikle günümüzde annelerin çalışma hayatına girmesinden dolayı çocuklar babalarına sanıldığından aksine çok daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Ancak çocukların babaya olan

ihtiyacından babaların büyük bir kısmının ve toplumun farkındalığı sınırlıdır (Kağıtçıbaşı, 1999; Onyeze-Joe, O'Neill ve Godin, 2022). Unutulmaması gereken ise her çocuğun babasının bir parçası ve onun izlerini taşıdığıdır. Babaların çocukla iletişimi, onu kabullenmesine göre taşıdığı bu izler bazı değişiklikler gösterebilmektedir. Bu açıdan erkeklerin baba olmadan önce baba olmayı sindirmiş ve kabullenmiş olmaları çocukların sağlıklı bir şekilde toplumsal yapıya dâhil olmaları açısından önemlidir.

Babaların tutum ve davranışları çocuklar tarafından olumsuz olarak algılanırsa çocuğun benlik kavramı bu algılamadan olumsuz bir şekilde etkilenebilmektedir (Albukrek, 2002; Nar, 2009). İyi bir babalık özelliği ise doğuştan getirilen bir yetenek ya da beceri değildir (Güngörmüş-Özkardeş, 2015). Geleneksel olarak iyi babalık; çocuk ve aileye iyi olanaklar sağlama özellikle ekonomik koşulları oluşturma olarak kabul edilirken daha yakın zamanlarda bu durum değişerek iyi babalığın çocuğunu sosyal ve duygusal olarak destekleyen özellikleri içermesi gerektiği vurgulanmaktadır (Lamb, 2010). Günümüzde iyi baba olma sabır, sevgi, kendine güven ve anlayışlı olma gibi duygusal özellikleri ve yanı sıra çocuğun bakım ve eğitimiyle ilgili temel bilgi ve becerileri sergilemeyi kapsamaktadır (Dodson, 2000; Saygılı ve Çankırılı, 2014; Güngörmüş Özkardeş, 2015). Çocuk yetiştirmede annelerin rolü, sorumlulukları ve görevleri olduğu gibi babalarında çocuğuna karşı sorumlulukları ve görevleri bulunmaktadır (Özcebe, Küçük Biçer, Çetin, Yılmaz ve Zakirov, 2011).

Baba olmak üzerine psikososyal gelişim teorisi bir bağlam sunmaktadır. Erikson psikososyal gelişim teorisinde gelişimin her döneminde olumlu ya da olumsuz sonuçlanan temel psikolojik bir çatışma olduğunu ifade etmektedir (Erikson, 1963). Psikososyal gelişim teorisinde her dönemin bir görevi vardır ve bireyden söz konusu gelişim dönemindeki görevleri tamamlaması beklenmektedir (Hamachek, 1988). Psikososyal gelişim teorisi çeşitli dönemler altında incelenirken çalışmamıza üretkenliğe karşı durgunluk dönemi yol gösterici niteliktedir ve genellikle baba olmak isteyen erkeklerin içinde bulunduğu bir dönemdir. Bu dönem bireylerin hem evlilik hem de ebeveynlik anlamında üretkenliğini de içerir. Bu evrede bireyler çalışmayı, üretmeyi veya verimsizlik, durağanlığı deneyimler (Erikson, 1963; Fleming, 2004). Bu dönemde diğer insanlara bağlılık, aile ile ilişkiler geliştirmek ve gelecek nesillere rehberlik

etmek önemlidir. Bireyler bu dönemde topluma katkı sağlayıcı davranışlar, yaptıkları iş, ortaya koydukları fikirler bağlamında üretkenliğe hizmet ederler. Üretkenlik baba olmayı da içeren geniş bir kavramdır. Eğer bu dönemde bireyler üretkenliği yeterince geliştiremezlerse durgunluğa girebilmektedir (Burger, 2006; Maree, 2021).

1.1. Çocukların Yaşamında Babaların Yeri

Baba ile çocuk arasındaki bağı anlamak için, çocuğun gelişimi üzerindeki çevresel faktörleri açıklayan biyoeolojik model önem kazanmaktadır. Biyoeolojik modele göre çocuğun gelişimi birbiri ile etkileşimde olan ve bir dizi iç içe geçmiş sistemde yaşanan deneyimlerden etkilenmektedir (Bronfenbrenner ve Morris, 2006). Bu sistemlerden çocuğun ailesi, sınıfı, öğretmeni gibi en yakın çevresiyle yaşadığı deneyimleri kapsayan mikrosistem bizim çalışmamıza bakış açısı sunmaktadır (Degol ve Bachman, 2015). Söz konusu modele göre babalar çocuk en yakın çevresinde yer almaktadır. Bu çocukların gelişimi için önemli bir bağlamdır.

Babaların çocukları üzerindeki etkileri incelendiğinde, erkek çocuklar için babanın varlığı, cinsel kimliklerini geliştirmeleri ve cinsiyetlerine uygun davranmayı öğrenerek kendi benliklerini oluşturmaları açısından önemlidir (Çağdaş, 2002; Zeybekoğlu, 2013). Bu doğrultuda erkek çocukların sağlıklı cinsel kimlik geliştirmeleri için babalarıyla zaman geçirmeleri ve duygusal iletişimde bulunmaları gerekmektedir. Aile içerisinde sadece erkek çocuklar için değil aynı zamanda kız çocukları içinde baba figürü bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır (Trawick-Swith, 2013). Kız çocukları babalarına bakarak karşı cinse nasıl tepkide bulunacaklarını ve erkeklerin de kendi hemcinslerine nasıl davrandıklarını gözlemlemektedir. Bu açıdan babalar kız ve erkek çocuklarıyla etkileşim halinde olduklarında çocukları ile hassas bağlar kurmaktadır (Zeybekoğlu, 2013; Saygılı ve Çankırılı, 2014, Trawick-Swith, 2013). Aile içerisinde baba faktörü çocuğun, sosyal becerileri daha çabuk öğrenmesine katkı sağlamasının yanında sosyal hayatta arkadaşlık ilişkileri kurmasında belirleyici bir etkidir (Lieberman, Doyle ve Markiewicz, 1999). Örneğin; babalarını daha sıcak, şefkatli ve yardım sever algılayan okul öncesi eğitim dönemi çocukları eşyalarını arkadaşlarıyla daha kolay paylaşmakta ve daha az saldırgan davranışlar göstermektedirler (Güngörmüş-Özkardeş, 2015). Babalarıyla

erken dönemlerde yakın ilişki kuran çocukların, kendine güvenen, araştıran, sorgulayan, sorumluluk alan, çocuklar olduğu belirlenmiştir (Saygılı ve Çankırılı, 2014). Babanın çocuğuna karşı tutum ve davranışları utangaçlık, çekingenlik, liderlik özelliği ve arkadaşlık gibi bazı kişilik özelliklerini etkileyebilmektedir (Güngörmüş-Özkardeş, 2015). Baba ile annenin uyumlu birlikteliği çocuğa olumlu şekilde yansımakta ve her anlamda sağlıklı bireylerin yetişmesi mümkün olmaktadır.

Babalık ve çocuk yetiştirme sadece çocuğun gelişimi için değil aynı zamanda bir erkek için de doyurucu bir deneyimdir (Dodson, 2000). Bu doyum babanın aile ve çocukla ilgili konularda karar verme sürecine katılımıyla yakından ilgilidir (Russell ve Radojevic,1992). Başka bir ifade ile babanın çocuğu hakkında söz sahibi olması onun baba olma doyumunu ve algısını doğrudan etkileyebilmektedir. Lawhon, (1997) ebeveynlik doyumunun da çocuğun gelişimini etkilediğini ifade etmektedir. Aynı zamanda babalık rolünü çocuğu ile ilgilenmek ve onun bakımına katılmak olarak algılayan baba çocuğunun hayatına daha fazla ortak olmaktadır (Kuzucu, 2011). Bu katılım da çocuğun bilişsel gelişimini etkilemekte ve ortaya çıkabilecek davranış problemlerini azaltmaktadır (Nugnet, 1991; Amato ve Rivera,1999). Ayrıca bir araştırmada babaların bebek bakımına katılmaları ve bebeğe ayrılan zamanında babalık rolünü ve doyumunu etkilediği belirtilmektedir (Kuruçırak, 2010). Tüm bu süreçte her erkek için olumlu babalık rolü algısından söz etmek ise mümkün değildir. Bir erkeğin uygun babalık rolüne hazır olmaması ve çocuğu hakkındaki olumsuz algısının ardında birçok sebep bulunabilir. Kendi babalarının daha uygun babalık rolüne sahip olmaması, babalık öncesinde daha az sosyal fırsatlara sahip olmaları, babalık rolü ile ilgili kurumsal desteklerinin az olması veya olmaması, anne baba arasında yaşanan çatışmalar, toplumsal desteğin yetersizliği ve baba çocuk iletişiminin, etkileşiminin kalitesizliği, erkeklerin babalık rolü algısını olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Seçer, Çeliköz ve Yaşa, 2007).

1.2. Çalışmanın Önemi

Karşılıklı etkileşimin yoğun olarak yaşandığı aile ortamında birçok faktör çocuğun yeterlilik düzeyini etkileyebilmektedir. Ancak günümüze kadar yapılan çalışmalarda hep bakım gereksinimini karşılaması yönünden anne- çocuk

ilişkinde önem verilmiş baba- çocuk ilişkisi, babaların çocuk algısı gibi çalışma konuları ikinci planda kalmıştır (Altun, 2023; Çağdaş, Arslan, Erbay ve Orçan, 2010). Son zamanlarda yapılan araştırma bulguları doğrultusunda babanın da çocuk için, çocuğunda baba için oldukça önemli olduğu görüşü araştırmaları bu eksene kaydırmıştır (Gözübüyük ve Özbey, 2020; Paquette ve diğ., 2023; Stover ve diğ., 2023). Bu gelişme ve değişimlere uygun olarak baba figürü çocukların her anlamda gelişimlerine ve eğitimlerine katkıda bulunmaya başlamıştır (Çağdaş, 2002; Gander ve Gandiner, 2001). Özdal ve Aral, (2006) baba yoksunu olan çocukların ailesiyle birlikte yaşayan çocuklara göre durgunluk ve sürekli kaygılarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Gülay-Ogelman ve Erol (2014) çalışmalarının sonuçlarında babaların annelere göre daha fazla çocukların psikolojik sağlamlıklarını etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Albukrek, (2002) baba çocuk ilişkisi ve çocuğun benlik kavramı üzerine yaptığı çalışmasında babaların olumlu ve olumsuz algısının çocukların benlik kaygısını etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Maridaki Kassotaki (2000) kırsal alanda ve şehir merkezinde bulunan babalara “çocuğun doğumundan önce ve sonra hazırlıklar”, “çocuğun oyununa katılım ve günlük çocuk bakım için çeşitli görevler” gibi konularda kendi algılamaları hakkında sorular sorulmuş ve şehir merkezinde bulunan babaların daha çok bu faaliyetlere katıldığını belirlenmiştir. Marissa ve Ishaq (2012) çalışmalarında lise öğrencilerinin akademik başarıları ile babaların rolü arasındaki ilişkiyi ölçmüşler ve öğrencilerin başarıları ile babaların rolü arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

Yapılan araştırmalar babalık rolü algısında babanın sosyo ekonomik özelliklerinin etkili olduğunu ortaya koymuştur. Babanın sosyo kültürel özellikleri arasında yer alan ilk kez baba olma yaşı, babanın öğrenim durumu, geliri, sahip olduğu çocuk sayısı, çalışıp çalışma durumları ile aile yapısı, eşlerinin eğitim durumu ve işi, çocuğun cinsiyeti (Poyraz, 2007) çocuk sahibi olmayı isteme durumu gibi değişkenlerinin babalık rolü algısı ile anlamlı ilişkiler saptanmıştır (Deleş ve Kaytez, 2020; Gültekin Akduman ve Türkoğlu 2013; Kuruçırak ve Kulakaç, 2014; Poyraz, 2007; Seçer, Çeliköz ve Yaşa 2007; Özkardeş ve Arkonaç, 1998; Şahin ve Demiriz, 2014; Telli, 2014). Öte yandan babanın mesleği (Poyraz, 2007), kendi babalarıyla olan ilişkilerinin niteliği (Telli, 2014), çocuğun cinsiyetinin (Deleş ve Kaytez, 2020; Şahin ve Demiriz, 2014)

ise anlamlı düzeyde etkilemediği belirtilmektedir. Çocuğun cinsiyetinin babalık rolüne etkisi ile ilgili sonuçlarda ise görüş birliği bulunmaktadır.

Genel olarak alanyazın değerlendirildiğinde yapılan araştırmaların babaların sosyo kültürel özelliklerinin etkilerine odaklandığı ve daha çok nicel ilişkisel araştırma deseniyle gerçekleştirildikleri görülmektedir. Yapılan yurtiçi alanyazın taramasında ilk kez baba olan erkeklerin çocuklarına yönelik algılarının incelendiği bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Babaların, çocuklar için önemi ve değişen babalık anlayışı düşünüldüğünde babaların ilk çocuk deneyimlerini ve çocuklarını hakkındaki düşünce ve algı biçimlerini ele alan bu çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, ilk kez baba olan erkeklerin babalık kavramına yönelik algılarını incelemek ve bu algıları etkileyen etmenleri ortaya koymaktır.

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

İlk kez baba olan erkeklerin babalık algılarını derinlemesine betimlemek ve deneyimlerine yükledikleri anlamları incelemek amacıyla yapılan bu araştırma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Nitel araştırma derin, ayrıntılı ve detaylı alanlarda derinlemesine bilgi almak için elverişlidir (Creswell, 2013; Patton, 2014). Araştırmada, ilk kez babalık olgusunu daha ayrıntılı ve derinlemesine olarak ele alabilmek fenomenoloji deseni seçilmiştir. Fenomonolojik araştırmalar günlük deneyimlerin anlamı ve doğası hakkında derinlemesine bir anlayışı elde etme imkânları sunmaktadır (Merriam, 2013; Patton, 2014).

2.2. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcıları kartopu-zincir örnekleme yoluyla belirlenen altı babadan oluşmaktadır. Kartopu örneklemede; çok fazla bilgi elde edilebilecek kişilere veya durumlara ulaşmak için görüşme yapılan kişilere, toplumda iyi konumda bulunan insanlara kim veya kiminle görüşülmesi gerektiğinin sorulması, bu doğrultuda ulaşılan kişilerle görüşülmesi ve sürecin tekrarlanarak kartopunun büyümesi şeklinde ifade edilmektedir (Patton, 2014). Kartopu örnekleme seçimi yöntemiyle seçilecek olan katılımcıların bazı ölçütler taşıması gerekmektedir. Bu doğrultuda 1) İlk kez baba olma ve 2) Çocuğunun/bebeğinin 0-3 yaş aralığında olması katılımcıları belirlenirken ölçüt olarak

tanımlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin güneybatısında bulunan bir üniversitesinde öğretim elemanı olarak görev yapan altı baba araştırmancının çalışma grubunu oluşturmuştur. Katılımcıların tamamı lisansüstü eğitim mezunudur ve yaşları 35-45 arasında değişmektedir. Katılımcılar eğitim fakültesi, fen fakültesi, insan ve toplum bilimleri fakültesi, mühendislik fakültesi ve tıp fakültesinde görev yapmaktadır. Bütün katılımcılar ilk kez baba olma deneyimi yaşamışlardır. Mesleki kıdemleri 5-15 arasında değişmektedir. Baba olmayı kendileri istemiştir ve planlı bir süreçle baba olduklarını ifade etmişlerdir. Babaların hepsi evlendikten uzun bir süre (yaklaşık 4 yıl) sonra baba olmaya karar verdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların bu bağlamı göz önüne alınarak çalışma bulgularının yorumlanması önemsenmektedir.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri katılımcılarla bireysel olarak yapılan yarı yapılandırılmış görüşme protokolü ile toplanmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme protokolü Seidman (2006) üçlü görüşme metodu dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme protokolleri araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Görüşme protokolü ilk olarak bir uzmana gösterilmiş ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra asıl uygulamaya başlamadan önce iki katılımcı ile pilot bir çalışma yapılmıştır. Böylelikle hem soruların anlaşılabilirliği ölçülmüş hem de asıl uygulamadan önce bir deneyim kazanılmıştır. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra görüşme protokolü katılımcılarla uygulanmıştır. Bu aşamada yeterli kişiye ulaşılmaya çalışılmış ve veri toplama işlemi belli bir doygunluğa ulaşmaya kadar devam etmiştir. Birer hafta aralıklarla her bir katılımcıyla üç farklı görüşme yapılmıştır. Katılımcılarla yapılan birinci görüşmede katılımcıların yaşamlarına odaklanılmış ve onları daha iyi tanımak ve deneyimlerini belirlemek amacıyla hazırlanan yedi adet açık soru sorulmuştur (Örneğin; *Neden baba olmak istediniz? Biraz bahsedebilir misiniz, Babalık sorumlulukları nelerdir? Örnekler vererek açıklayabilir misiniz?*). İkinci görüşmede katılımcıların deneyimlerinin detayları, ayrıntıları hakkında sorular hazırlanmış ve sohbet bu şekilde devam etmiştir. Bu aşamada toplam 11 soru yer almıştır (Örneğin; *Baba olacağınızı öğrendiğiniz zaman ne hissettiniz? Biraz bahsedebilir misiniz, Baba olmak sizce nasıl bir duygu anlatabilir/tarif edebilir misiniz?*). Üçüncü görüşmede ise katılımcıların deneyimlerinden ne anlatmak istedikleri ve

onların deneyimleri hakkında düşünceleri istenmiş ve bu doğrultuda görüşme sonlandırılmıştır. Bu aşamada katılımcılara toplam 6 soru yöneltilmiştir (Örneğin; *Böyle bir babalık deneyiminin senin için anlamı nedir? Bir çocuğun var ve her şey düşündüğünüzde gelecek için nasıl bir baba olacağınız düşünüyorsunuz?*). Görüşme sorularında veri zenginliğini artırmak ve katılımcıların görüşlerini derinleştirmek için araştırmanın akışına uygun olarak bazı sonda olarak nitelendirilen sorular ilaveten sorulmuştur. Sondalar detaylar hakkında daha çok soru sormak, açıklama yapmalarını istemek veya örnekler almak üzere düzenleme sağlamaktadır (Merriam, 2013). Görüşmenin bazı aşamalarında deneyimi tam olarak yansıtabilme amacıyla neden, niçin gibi sorularla araştırmanın veri kalitesi sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşmeler katılımcıların çalışma ofislerinde yapılmış, ortalama 25 ile 37 dakika arasında sürmüş ve ses kayıt cihazı yardımıyla kaydedilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen verilerin analizi içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi; nitel metnin tekrar eden kelimeler ve temalar doğrultusunda taranması ve hacimli olan nitel materyali alarak temel tutarlılıklarını ve anlamlarını belirlemeye yönelik herhangi bir nitel veriyi indirgeme ve anlamlandırma gibi bir boyut olarak ifade edilmektedir (Patton, 2014). İçerik analizi doğrultusunda ilk olarak kodlama yapılmış ve bu kodlamalar aracılığıyla temalara ulaşılmıştır (Merriam, 2014). Bu doğrultuda çalışmada küçük notlar şeklinde kodlamalar oluşturulmuştur. Örneğin; Hüseyin: *“Herhalde mutluluğu çoğaltmak adına, hayata bir amaç, bir hedef koymak, hayatımıza bazı şeylerin değiştiğini hissetmek adına, hayatımızı biraz daha anlamlandırmak adına çocuk yapıyoruz.”* İfadesi “hayatına anlam katma” ile açıklanmaya çalışılmıştır. Tekrarlanan kodlamaların bir araya getirilmesiyle de temalar (kategoriler) meydana gelmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Fenomenolojik araştırmalarda veri analizi; kasıtlı ayıklama, yaratıcı varyasyon ve sezgisel araştırma şeklinde üçe ayrılmaktadır. Bu araştırmada yaratıcı varyasyonu kullanılmıştır (Merriam, 2014). Bu doğrultuda veri analizinde verilerden kodlamalar, kodlamalardan temalara ulaşılarak tümevarımsal bir yöntem kullanılarak soyutlama yapılmıştır. Öncelikle bütün görüşme belgelerini transkript edilmiştir. Transkriptler okunmuş ve deneyimle ilgili her ifade

belirlenmiştir. İlgili fenomene ilişkin tüm değişkenler listelenmiştir. Ardından araştırma fenomeni ile ilgisiz değişkenleri çıkartılmış ve örtüşen değişkenler belirlenmiştir. Daha sonra aynı anlama gelen değişkenler gruplanmış ve anlam birimleri oluşturulmuştur.

Temalar uzun bir aradan sonra tekrar okunmuş ve yeni temalar elde edilmiştir. Bunun bir nedeni çalışmada 3'lü görüşmenin kullanılmasıdır. Görüşme aralıkları uzun tutulmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmaya başlanmış ve çalışmada yeteri katılımcıya ulaşamadığı için veri toplama süreci zamana yayılmıştır. Eski temalar ile yeni temaları karşılaştırılmış ve uyum sağlamayan temalar silinmiştir (Türk kültüründe baba olmak). Bazı ana temalar alt tema olarak ifade edilmiştir (hayatın anlamı, üçü bir arada: mutluluk, heyecan, kaygı). Yeni temalar belirlenmiştir (neden baba olmalıyım? baba olmak ne hissettiriyor). Daha sonra fenomenin kavramsal bir çerçevesi oluşturulmuş ve dört tema ile ifade edilmiştir. Ayrıca analiz süreçleri sonucunda elde edilen temalar bulgular kısmında başlıklar halinde sunulmuş ve alanyazındaki diğer çalışma bulguları ile tartışılmıştır. Bir diğer noktada ulaşılan temaların aktarılabilirdiği için dış bir uzmana metinler iletilmiş ve tema kod çıkarması istenmiştir. Uzmanın ulaştığı tema ve kodlar ile kendi ulaştıklarımızı çapraz karşılaştırarak inandırıcılık bağlamını güçlendirmeye çalıştık.

2.5. İnandırıcılık ve Aktarılabilirlik

Araştırmada inandırıcılık ve aktarılabilirliği sağlamak için farklı stratejiler izlenmiştir. İlk olarak araştırmaya katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem ve gönüllülük esasına uyulmuş ve ayrıca katılımcılar gerçek isimleri verilmeden takma isimle araştırmaya katılmıştır. Araştırmanın inandırıcılığını artırmak amacıyla izlenen diğer bir strateji ise derin uzun süreli etkileşim, odaklı veri toplama, uzman incelemesi ve katılımcı doğrulamasıdır (Merriam, 2014; Patton, 2015). Bu doğrultuda veriler her bir katılımcı ile üçlü görüşme yoluyla derinlemesine toplanmıştır. Analiz aşamasında yoğun ve zengin tanımlamalara ve doğrudan katılımcı alıntılara yer verilmiştir. Nitel çalışmalarda nicel çalışmalar gibi genellenebilirlik amaçlanmadığından çalışma bulguları ayrıntılı olarak betimlenerek okuyan bireylerin kendi durumlarına yansıtılabilmeleri ve transferleri kolaylaştırılmıştır.

Katılımcılardan elde edilen veriler yazarlar dışında iki uzman araştırmacı aracılığıyla da analiz edilmiş ve veriler ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Çalışmada kodlama ve tema oluşturmayı farklı zamanlarda yapılmış daha sonra yapılan analizleri benzerlik ve farklılık açısından incelenmiştir. Böylelikle kodlayıcılar arasındaki uyumun çapraz kontrolünü yapılmış ve koordinasyon sağlanmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır: Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı). Elde edilen sonuç doğrultusunda araştırmanın güvenilirliğinin %93 olduğu saptanmıştır. Miles ve Huberman (1994)'a göre içsel tutarlılık olarak belirtilen kodlayıcılar arasındaki görüş birliğinin en az %80 olması beklenmektedir. Bulgular, zengin ve detaylı betimlemeler çerçevesinde ele alınmış ve örneklerle desteklenmiştir. Bu noktada elde edilen temalar alanyazın çerçevesinde değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

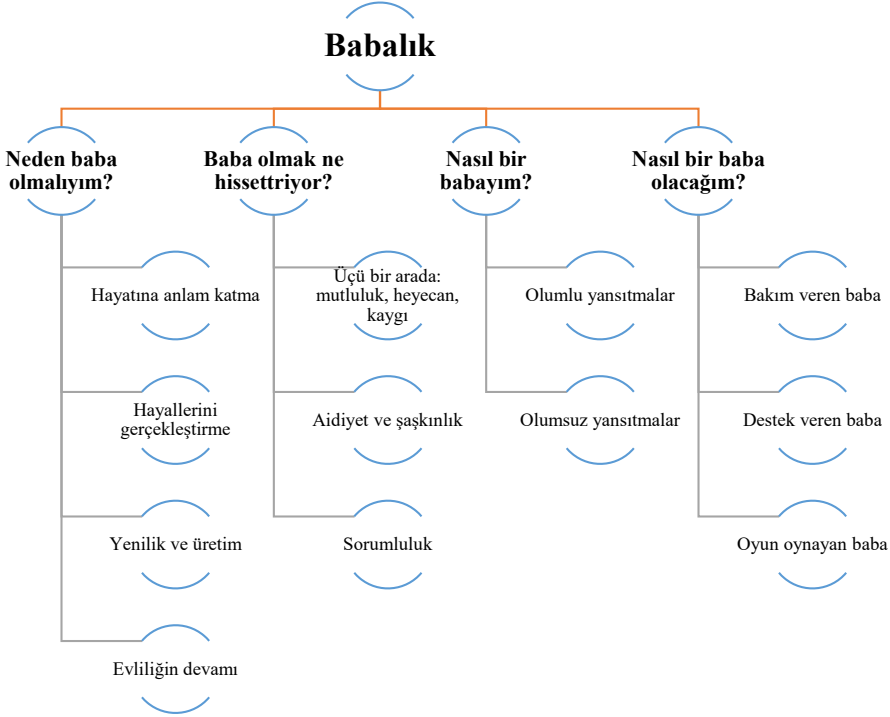
2.6. Araştırmacıların Rolü ve Etik

Çalışmaya başlamadan önce öncelikle üniversiteye bağlı sosyal ve beşerî çalışmalar etik kurulundan onay alınmıştır. Ayrıca katılımcılardan sözlü-yazılı onay alınmış ve görüşmeleri ses kaydına alınacağı iletilmiştir. Çalışmadan istedikleri zaman ayrılacakları ve cevaplamak istemedikleri sorular hakkında konuşmayacakları belirtilmiştir. Veri toplama sürecinde mümkün olduğunca nesnel şekilde görüşmenin gerçekleşmesi sağlanmıştır. Bu doğrultuda katılımcıların davranış ve sözlerinin yargılamamasına ve onlarda beklenti oluşturulmamasına dikkat edilmiştir. Bulgulara yönelik katılımcı kontrolünün sağlanması, araştırma süreci boyunca yapılan gözlemler, araştırmacının yanlılığını belirtmesi (araştırmacılar verilerin toplanmasında ve çözümlenmesinde bir araç görevi üstlenmişlerdir), belirli bir süre katılımcılar ile buldukları ortamda vakit geçirilmesi, araştırma verilerinin farklı bir araştırmacı tarafından da kontrol edilmesi (görüş birliği) gibi inanılabilirlik geçerliğini gösteren noktalara dikkat edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu çalışmada, ilk kez baba olan erkeklerin çocuklarına yönelik algıları ve ilk babalık deneyimleri incelenmiştir. İçerik analizi sonucunda dört tema ortaya çıkmıştır: 1) *neden baba olmalıyım?* 2) *baba olmak ne hissettiriyor?* 3) *nasıl bir baba olacağım: kültürel babalık* ve 4) *nasıl bir babayım? babalık deneyimi.*

Neden baba olmalıyım teması hayata anlam katma, hayallerini gerçekleştirme, yenilik ve üretim, evliliğin devamı alt temalarından oluşurken; baba olmak ne hissettiriyor? teması, sorumluluk, üçü bir arada: mutluluk, heyecan, kaygı ve aidiyet ve şaşkınlık alt temalarından oluşmuştur. Nasıl bir baba olacağım? teması ise olumlu yansıtımlar ve olumsuz yansıtımlar alt temalarını içermektedir. Son tema olan nasıl bir babayım? babalık deneyimi teması ise bebeğin bakımına katılan baba, ev işlerine yardım eden baba ve çocuğuyla oynayan baba alt temalarını içermektedir. Ortaya konulan temalar ve alt temalar katılımcıların görüşleri ile desteklenerek aşağıda sunulmuştur. Şekil 1 elde edilen temaları ve alt temaları simgelemektedir.

Şekil 1. İlk Babalık Deneyimi Algıları.

3.1. Neden Baba Olmalıyım?

Araştırmaya katılan babalar dört temel nedenle baba olmayı istediklerini ifade etmişlerdir. Bunları; (1) hayatına anlam katma, (2) hayallerini gerçekleştirme, (3) yenilik ve üretim ve (4) evliliğin devamı olarak tanımlanmıştır. Belirtilen bu nedenler katılımcı babaların baba olma duyguları ve düşüncelerini ortaya koymaktadır. Öncelikle erkekler neden baba olmak istediklerini hayata anlam katma ile açıklamışlardır.

Hayatına anlam katma. Katılımcı babalar çocuk sahibi olmayı düşünmelerinin temel nedeni olarak çocuğun hayatlarına anlam katacağına inandıklarını dile getirdiler. Örneğin Cemal aşağıdaki ifadeleriyle bebeğı doğduktan sonra yaşaması için bir neden bulduğunu belirtti.

Cemal: “Baba olunca hayatın, yaşamın anlamını ve yaşamam için bir neden olduğunu anlamaya başladım. Çocuğum olunca hayatımın yeni bir anlam kazandığını fark ettim. Baba olmak hayattan daha farklı bir tat, lezzet almamı sağladı.”

Katılımcılar için baba olmanın anlamı yaşamına yeni bir anlam yani, yeni bir değer katmaktı ve bununla temel nedenin “mutluluğı çoğaltmak” yani baba olmanın bir erkeğı mutlu edeceğine olan inançla baba olduklarını dile getirdiler. Cemal’in ifadeleri bu duruma örnek olmaktadır.

Hüseyin: “Herhalde mutluluğı çoğaltmak adına, hayata bir amaç, bir hedef koymak, hayatımıza bazı şeylerin değiştiğini hissetmek adına, hayatımızı biraz daha anlamlaştırmak adına çocuk yapıyoruz.”

Baba rolüyle hayatlarına yeni bir anlam katmak, aslında katılımcıların erkeklik rolünün bir sonucu olarak belirtilebilir. Sırasıyla oğlan, delikanlı ve baba olmak erkek olmanın gerektirdiğı hayat aşamalarından biri olarak ifade edilmektedir. Baba olmak, katılımcıların yaşamında önemli bir dönüm noktası olarak belirtilmiştir. Bu nedenle baba olmanın hayatlarına anlam kattığını dile getirdiler.

Hayallerini gerçekleştirme. Katılımcıların baba olma nedenlerinden bir diğeri ise baba olmanın onların hayalini kurdukları bir deneyim olmasıdır. Katılımcıların tamamı baba olma hayali kurduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar erkeklerin baba olması gerektiğine inandıklarını belirttiler. Ayrıca, günümüz

babaları çocuk konusunda tek karar merciinin kendilerinin olmadığını bu kararın ortak bir çerçevede verilmesi gerektiği vurgulamışlardır. Örneğin;

Serkan: “Yani nasıl desem bilmiyorum ama hep baba olmanın hayalini kuruyordum. Düşünsenize sizden bir parça var ve size baba diyor. Bu çok ayrıcalıklı bir durum bence.”

Ali: “Baba olmak, evlenen her çiftin hayalinde anne-baba olmak var. Yani kadınların anne olmak gibi bir hayali ve erkeklerin baba olmak gibi bir hayali var. Ben hiçbir zaman babalığı mesleğime engel olur, yaşantımı değiştirir, şöyle olur böyle olur diye görmedim. Tam tersine babalığı herkesin bu duyguyu tatmasını istediğim için, erkek olan herkesin baba olması gerektiğine inandığım için baba olmak istedim.

Başka bir ifade ile katılımcılar babalığın çok erken yaşlardan itibaren hayallerinde olduğunu ve bu hayalin gerçekleşmesinin önemli olduğunu, kendilerini ayrıcalıklı hissettiklerini belirtmişlerdir.

Yenilik ve üretim. Katılımcılar belirli bir aşamadan (evlilik) sonra hayatlarına yenilik katmak ve farklılık ortaya koymak için baba olmayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Onlara göre evlilik aslında baba olma düşüncesinin ön koşulu niteliğindedir. Yenilik anlayışı, özellikle babaların hayatlarına yeni bir anlam katma yargısıyla da yakından ilgili olarak belirtilebilir. Ayrıca, yaşamda bazı değişiklikler yapmak ve bir ürün koymak adına baba olmak istediklerini belirttiler. Örneğin Kenan bu durumu aşağıdaki şekilde ifade etmiştir;

Kenan: “Yaşamda şöyle bir şey evreler var gelişimsel evreler işte bir farklı aşamaya da geçebiliriz artık ağaç nasıl yeşerip büyüyorsa herhalde bir süre sonra meyve vermesini bekliyorsun. Güzel giden de bir şeyler var bir farklı aşamaya neden geçmesin dedik. Eşime benzeyen ya da bana benzeyen ikimizin karışımı bir şey dünya ya gelse nasıl olur diye düşündük. Ayrıca sevgiyle oluyor herhalde çocuk yapma kararı.”

Katılımcılara göre baba olmak hayatlarında değişiklik yapmanın yanı sıra üretmek ve yetiştirmek ile de ilgiliydi. Katılımcılar bir fidanın büyüdüğünü izlemek gibi çocuklarının büyüdüğünü izlemek, insan yetiştirmek ve ürün ortaya koymak için baba olmak istediklerini belirttiler. Örneğin Hüseyin

üretmekle ilgili düşüncesini “Bir ürün ortaya koymak adına çocuk yapıyoruz” diyerek ifade etmiştir. Bu düşüncesini de aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

Hüseyin: “Üretmekle ilgili bir şey herhalde bu kimisi bilmiyorum işte kitap yazıp üretiyor. Kimisi şiir yazıp üretiyor. Bu da canlıların dünyaya üretebileceği şey en iyi yollardan birisi insan üretmek tabi ki üretmek sadece üretmek doğurmak anlamında değil insan yetiştirmek. Yani bir ağacın fidanın büyüdüğünü izlemek gibi bir şey herhalde biraz bence bunla ilgili bir ürün ortaya koymak için olduğunu düşünüyorum.”

Evliliğin devamı. Katılımcılar evlilik aşamasından sonraki aşamayı baba olmak olarak gördükleri için baba olmak istediklerini belirttiler. Onlara göre baba olmaya karar vermek aynı zamanda evliliği sürdürmek için önemli bir unsurdu. Belirli bir aşamadan sonra evde neşe ve şenlik olması için baba olmak gerekmekteydi ve bu neşe eve yeni gelen çocukla sağlanabilirdi. Bu doğrultuda babalar çocuğun olmazsa olmaz olduğunu ve farklı bir nefese ihtiyaç duyulduğunu vurguladılar. Ali ve Cemal bu durumu aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Ali: “Çocuk isterken de tabi ki eşimle beraber ortak bir karar verdik. Evlenmek nasıl ortak bir kararsa ebeveyn olmak da ortak bir karar olmalı, çocuk yapmaya birlikte karar vermek aynı zamanda evliliğin devamlılığı içinde önemli diye düşünüyorum.”

Cemal: “Evliliğin devamı için çocuk şart oluyor. Evlendikten bir süre sonra artık meyve istiyorsun yani artık bir çocuk istiyorsun, çocuğumuz olsun evimize bir şenlik bir neşe gelsin istiyorsun. Bunu da çocuk sağlıyor. Zaten çoğu insan çocuk yapmayacağım dese bile çocuk olmazsa olmaz oluyor yani olmasını gerektiğini hissediyorsun, evinde bir başka nefesin daha olması gerektiğini hissediyorsun.”

Araştırmadaki babaların yukarıdaki ifadeleri evliliklerinin rutinleşmesine, sıradanlaşmasına karşı doğan çocuklarının yenileme gücü olacağını düşündüklerini göstermektedir.

3.2. Baba Olmak Ne Hissettiriyor?

Katılımcılar baba olacaklarını anladıkları anda ve çocukları dünyaya geldiğinde tarifi zor birçok duygu yaşadıklarını ifade ettiler. Onlara göre, baba

olmak mutluluk, heyecan, kaygı, aidiyet ve sorumluluk gibi birçok duyguyu da beraberinde getirmiştir.

Üçü bir arada: mutluluk, heyecan, kaygı. Katılımcılar çocuklarının olacağını duyduklarında ve çocukları dünyaya geldiğinde çok farklı duygular yaşadıklarını belirttiler. Katılımcılara göre baba olmak mutluluk vericiydi. Çocuğuyla yapacağı aktiviteleri düşünme babalar için heyecan vericiydi. Baba olmak katılımcılara mutluluk ve heyecan verse de aynı zamanda çocuğun bakımı, eğitimi ve geleceği içinde kaygı duyduklarını ifade ettiler. Söz konusu karmaşık duygular katılımcıların ilk kez baba olmalarının sonucu olarak belirtilebilir. Örneğin Ali bebeğinin doğacağı için duyduğu heyecanı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Ali: “İlk kez baba olacağım için içimde derinlerde bir heyecan vardı. Çok derinlerde bir heyecan duyuyorsun ama bir yönde de endişelerin var nasıl olacak, nasıl yapacağız, şu şöyle mi olacak böyle mi olacak. Çünkü çok deneyimiz yok bu yüzden çok şey bilmediğiniz için çok daha farklı hissediyorsunuz. Bir taraftan da kaygılanıyorsunuz.”

Benzer şekilde Kenan’da hissettikleri heyecan, kaygı ve sorumluluğu aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir.

Kenan: “Heyecan ve kaygı karışıkta hem bir mutluluk, heyecan hem de bir belirsizlik vardı, yani ne olacak? Ne yapmalıyım? İşte yetebilecek miyiz? Çevirebilecek miyiz? Gibi farklı duyguları bir arada yaşadım diyebilirim.”

Cemal: “Şimdi bu anlatılmaz yaşanır derler ya hocam, bu anlatılmaz yaşanır ancak. Tabi ki bir şey söylemek gerekirse heyecan duydum diyebilirim. Aranıza yeni bir birey katılıyor dolayısıyla insanda bir heyecan, gurur ve tabi ki bir de mutluluk oluyor.”

Serkan: “Bir hem sorumluluğu var ve hem ayrıcalığı var. Hem çok saygın hem çok yorucu hem çok zevkli ama büyük oranda nasıl desem mutluluk verici.”

Araştırmaya katılan babaların ifadeleri incelendiğinde babaların dünyaya gelecek çocukları için heyecanlandıklarını ancak süreç içerisinde sadece heyecanın bulunmadığını doğacak bebeklerin aynı zamanda onlara sorumluluk ve bu sorumluluktan dolayı kaygı hissettirdikleri sonucuna ulaşılabılır.

Aidiyet ve şaşkınlık. Katılımcılar çocukları olunca aidiyet hissettiklerini belirttiler. Katılımcılar birlikte oyun oynayabilecekleri, zaman geçirebilecekleri kendilerinden bir parça çocuklarının olması için istekliydiiler. Aynı zamanda katılımcılar çocukları olduğunda şaşkın olduklarını ifade etmişlerdir. Diğer yetişkinlerin çocuk ile babaları benzetmesi katılımcılardaki aidiyet duygusunu güçlendirmiştir. Örneğin Ali ve Cemal bu duyguları aşağıdaki şekilde açıklamışlardır:

Ali: “Benim hayalimdi yani böyle elinden tutup gezebileceğimiz, birlikte oyun oynayabileceğimiz çocuk hayali baba olunca bu olmuş oldu yani. Artık benim de elinden tutup birlikte oyun oynayabileceğim birlikte vakit geçirebileceğim benden bir parça yani böyle bir his”

Cemal: “Bir şaşkınlık oluyor yani şekilsiz kimi kırmızı kimi mor bir şey yani ama zamanla şeye doğru geliyor bu benim bir aidiyet duygusu oluyor bu benim. Belki söylemek lazım önemli olarak babalıkta bir aidiyet duygusu var yani diyorsunuz ki bu çocuk benim çocuğum benden oldu. Pek dile getirilmez bu konuda bir çalışma var mı? Bilmiyorum ama babaların çocukları sahiplenme duygusu annelerden daha fazla olabilir. Ayrıca çocuğa bakınca hoşlandığımız sevdiğiniz bir şey görüyorsunuz. Bunun güzel tarafı da çevrenizin ailenizin bunun size benzediğini söylemesi. Mutlu oluyorsunuz evet bana benziyor. Bunu size başkaları söylüyor”

Sorumluluk. Babalar çocukları dünyaya geldiğinde yaşamlarında çocukları için daha çok sorumluluk hissettiklerini belirtmişlerdir. Hissettikleri sorumluluğu ise daha çok çocuklarına sunacakları yaşam kalitesi ile ilgili olduğunu söylemişlerdir. Örneğin; çocuklarının daha iyi bir eğitim alması konusunda kendilerini sorumlu görmekteydiler. Serkan bu durumu “Çocuğum oldu tamam da ona nasıl bir gelecek sağlayacağım. Ciddi bir sorumluluk. Gideceği okulları bile düşünmeye başladım. Özel mi devlet mi daha iyi olur hep aklımda.” diyerek belirtmiştir. Ayrıca babalar çocuklarının daha iyi sağlık hizmeti alması ve beslenmesi konusunda da sorumluluk hissettiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin Kenan ve Hüseyin bu sorumluluk hissini aşağıdaki biçimde belirtmişlerdir:

Kenan: “Çocuğumun sağlıklı doğması önemliydi. Allaha şükür sağlıklı kucağımıza aldık. Şimdi onun sağlığını korumam gerektiğini düşünüyorum.

En ufak bir şeyde endişeleniyoruz hemen hastaneye koşuyoruz. Ek gıdaya geçerken en kaliteleri şeyleri almaya özen gösterdik. Bunu bir sorumluluk olarak görüyorum.”

Hüseyin: “Artık günümüzde kadında çalışıyor ve bir erkek olarak bende çocuğumun sorumluluğunu annesi kadar üstlenmeliyim. Bu sorumluluk sadece bakımı değil, sağlığı beslenmesi, ilerde alacağı eğitim yani her konuda.”

3.3. Nasıl Bir Baba Olacağım? Kültürel Babalık

Katılımcılara göre kültürel normlar, ebeveyn olma konusunda bireylere baskı unsur haline gelebilmekteydi. İçinde bulunduğumuz kültürde baba olmak yetişkin bir erkek rolü için önemli olarak görülmekteydi. Onlara göre babalık, kültürün baskısı altındaydı. Baba olmakla ilgili kültürel beklenti çok açık bir şekilde katılımcı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılara göre erkeklerin baba olmasını destekleyen kültür, aynı zamanda nasıl bir baba olacaklarını da belirlemekteydi. Örneğin;

Kenan: “Bizim kültürümüz evlenmeye anne baba olmaya fazlasıyla destekleyici bence hatta fazla destekleyici mesela baba olamaması gereken insanlarda baba olmaları isteniyor ya da evlenmemesi gereken insanlarda evlendiriliyor... Ama çok şey değil yani evleniyorsun ne zaman çocuk yapacaksınız çocuğunuz oluyor, ikinciye ne zaman yapacaksınız. Sürekli böyle bir baskı var aslında ama çok gerçekçi olduğunu düşünmüyorum. Baba olmamak bir açıdan cezalandırma. Cezalandırılıyorsunuz. Kültür bu konuda ciddi. Neden çocuk yapmadınız bence ciddi bir soru. Çocuğu olmayan çiftlere bence gerçekten rahatsız edebilecek bir soru. Hani kolay değil. Evlisiniz ama baba değilsiniz. Bence bu kültürde bu çok ciddi bir konu.”

Serkan: “Bizim kültürümüzde şöyle bir şey var baba olmak isteniyor, bekleniyor ama bu sosyal bir baskı unsuru da aynı zamanda. Hem evlenmek hem baba olmak isteniyor, bekleniyor ama olmazsa bazı durumlardan dolayı da olmayabiliyor tabii olarak, böyle olunca da şöyle bir şeyde oluyor toplumda dışlanma çok doğru bir tabir olmayabilir ama bir eksiklenme doğru bir ifadeye oluyor. Maalesef bu aile huzursuzluklarına da neden olabiliyor. Toplumda bunların çocuğu olmuyor falan gibi bir kusur atfediliyor.”

Katılımcılar babalarının babalık tutumlarından etkilenmekte ve kendi tutumlarını oluşturmaktadırlar. Katılımcı babalar bu konuda iki farklı kültürel etkiden bahsettiler. Bunlar; olumlu yansıtma ve olumsuz yansıtma olarak kavramsallaştırıldı.

Olumlu yansıtma. Katılımcılar babalarından görmüş oldukları ve olumsuz olduğuna inandıkları bazı davranışları çocuklarına yansıtmayacaklarını belirttiler. Onlara göre çocuğuna sarılmak ve annesi ile olduğu gibi babasıyla da olmasını sağlamak önemliydi. Ayrıca bazı katılımcılar kendi babalarında olduğu gibi çocuklarına zaman ayırma ve onlarla çeşitli aktiviteler yapma konusunda istekliydi. Örneğin;

Serkan: “Kültür gereği babam bana sarılmazdı, annemle olduğu gibi çok samimi değildik anlayacağımız, severdi ama belli etmezdi ben öyle olmayacağım çocuğuma sarılacağım annesi ile olduğu gibi benle de olmasını sağlayacağım.”

Kenan: “Tabi ki benim babam çocuklarına çok düşkün bir babaydı bende herhalde en az onun kadar düşkünüm. Mesela hiç kıraathane huyu yoktu. Sadece şimdi devlet memuruydu akşam 5 olunca işten çıkar evine gelirdi. Sosyal etkinliği bizleydi işte ne bileyim bizle pikniğe gitmek. Bizle oturmak bizle televizyon izlemek. Bende öyleyim akşam 5 olunca hemen evimdeyim çocuğumla birlikte akşam yemeği yemek beraber televizyon izlemek mısır keyfi yapmak sinema keyfi yapmak pikniğe gitmek kendi babamdan aldığım pek şey mutlaka ilişkimize yansıyor.”

Kenan'ın babasıyla olan deneyimleri, kendi babalık anlayışını şekillendirdiği söylenebilir. Ayrıca Kenan babasında deneyimlediği, ilgiyi, zaman ayırmayı, eğlenceli etkinlikleri kendi çocuğu ile olan ilişkisine bire bir yansıtmaya çalışmaktadır.

Olumsuz yansıtma. Bazı katılımcılar babalarından görmüş oldukları olumsuz kültürel davranışları, benimsediler. Söz konusu babalar demokratik tutum yerine kendi babalarından görmüş oldukları otoriter tutumu çocuğuna karşı uygulayacağını belirttiler. Onlara göre bu durum çocuğun istenilenin dışında davranış sergilememesi ve büyüklerine karşı saygılı olması için gerekliydi. Örneğin;

Cemal: “Daha çok kültür aktarımı olduğu için babamızdan gördüğümü zü bir nebze değiştirerek uygulayacağız. Babam otoriterdi bende öyle olacağımı tahmin ediyorum. Bu çocuğun şımarık yetişmemesini sağlıyor diye düşünüyorum.”

Ali: “Özgürlük tamam ama başkasının özgürlüğü kısıtlanmamalı ve büyüklerine saygılı olmalı. Çocuk yaramazdır ama saygısız olmamalı. Ataerkil bir toplum olduğumuz için baba söz sahibidir ve çocuk buna uyar baba ne kadar kendini geliştirirse çocuk için önemlidir.”

3.4. Nasıl Bir Babayım? Babalık Deneyimi

Babalar, babalık deneyimlerini üç temel gerekçe ile ifade etmişlerdir. Bunlar; (1) bakım veren, (2) destek veren ve (3) oyun oynayan baba olarak tanımlanmıştır. Belirlenen bu temalar katılımcıların nasıl bir baba olduklarını, babalık deneyimlerini ortaya koymaktadır. Söz konusu durum aynı zamanda değişen babalık rollerine de işaret etmektedir. İlk olarak erkekler babalık deneyimlerini bebeğin bakımına katılmak ile açıklamışlardır.

Bakım veren baba. Katılımcılara göre günümüzde babalık değişim içindeydi. Öyle ki katılımcılar çocuklarının bakımına katılmaktan zevk duyduklarını belirttiler. Babalar çocuklarının bezini değiştirdiklerini, mamasını hazırladıklarını, banyosunu yaptırdıklarını ve çocuğuyla vakit geçirmekten keyif aldıklarını ifade ettiler. Örneğin Cemal ve Serkan bu durumu aşağıdaki gibi belirtmişlerdir:

Cemal: “Valla ben bu konuda biraz standartların üzerindeyim. Onu söyleyebilirim. Hele babamdan da öyle gördüm. Ben mesela çocuğumun altını değiştiririm. Hatta eşim öğretmen rapor durumları falan el vermediğinden iki ay falan kadar çocuğuma ben baktım. Sekiz aylık falan olana kadar ben baktım. Mamasını hazırlamaktan tutunda altını değiştirmeye, işte şarkılar oyunlar, neyse artık uyku saati ayarlama yapılan bu konuda baya tecrübe edindim. Gayet mutluyum yani.”

Serkan: “Çocuğun bakımına katılmak ve bu konuda eşime yardım etmek güzel bir davranış bence. Ben kendi adıma öyle yapıyorum. Yani ben çocuğumun altını da değiştiriyorum, üstünü başını da giydiriyorum,

banyosunu da yaptırıyorum. Bu çocuk ile benim aramdaki bağı da güçlendiriyor. Annenin yükünü de hafifletmiş oluyorsun.”

Günümüz babaları çocuğun bakım ve sorumluluğunu anneye paylaştıklarını da belirtmişlerdir. Babalar çocuğun bakım sorumluluklarını zevkle yerine getirirken bunun çocukları ve eşleri ile bağlarını güçlendirdiğinin de farkına vardıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumu Serkan: “*annenin ev yükü var, çocuk yükü var, sizin yükünüz var, bir de çalışıyorsa iş yükü var. Bütün bunların yanında sizin anneye yapacağınız yardım anneyi mutlu ediyor ve aile bağlarını güçlendiriyor. Bunları tamamen anneye terk etmek anneyi psikolojik sıkıntılara sokuyor. Bu açıdan bebeğin bakımına anne kadar katılmak lazım*” şeklinde vurgulamıştır.

Destek veren baba. Babalar aynı zamanda çocukla ilgilenmek dışında diğer ev işlerinde de eşlerine yardımcı olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bazı babalar için yeni bir deneyim olarak görülmüştür. Başka bir ifade ile çocuk sahibi olmak babaların söz konusu davranışları sergilemelerini sağlamıştır. Babalar evi sürdürdüklerini, çamaşırları yıkadıklarını, yemek yaptıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin;

Kenan: “Annesi çocuğumuzla ilgilenirken bende en azından ev işlerini halledip işte süpürge, çamaşır, bulaşık, balkonların yıkanması falan gibi, yani şey değil azıcık ucundan tutuyum değil mi yani.”

Cemal: “Çocuğum doğduktan sonra ev işlerine daha çok yardım etmeye başladım. Annesi zaten onunla (.....çocuğun ismini söyledi) ilgilenmekten zaman bulamıyor. Bende bu yönde bir katkı olsun istiyorum. İşte çamaşır, bulaşık, yemek gibi bilirsiniz bu işlerde zaman alıyor.”

Hüseyin: “..... (çocuğun ismini söyledi) doğmadan önce ev işi hiç yapmazdım. Eşim her şeyi hallederdi. Ancak çocuğum doğduktan sonra işin rengi değişti. Annesinin iş yükü çok arttı. Bende ona yardımcı olmak için ev işlerine yardımcı olmaya başladım.”

Oyun oynayan baba. Babaları çocuklarıyla çeşitli oyunlar oynadıklarını ifade etmişlerdir. Babalar işten gelmelerine ve yorgun olmalarına rağmen çocuklarının oyununa katılmışlar ve bazen kendileri çocuklarına oyun oynamayı teklif ettiklerini belirtmişlerdir. Bu sürecin kendilerinin de hoşuna gittiğini ifade etmişlerdir. Serkan ve Kenan bu durumu aşağıdaki şekilde belirtmişlerdir:

Serkan: “İşten geldikten sonra çocuğumla oyun oynuyorum. Beni görünce zaten baba oyun oynayalım diyor. Ne kadar yorgunda olsam oyunumuzu oynuyoruz. Kuleler yapıyoruz arabalarla oynuyoruz. Neler neler.....”

Kenan: “Annesiyle çok oynamıyor bizimki. Oyun oynayacağı zaman beni arıyor. Bazen yoruyor ama çok eğlenceli oyunlar oynuyoruz. Bazen oyun oynayalım diye ben çabalıyorum. Onunla bir şeyler yapmak hoşuma gidiyor.”

TARTIŞMA VE SONUÇ

İlk kez baba olan erkeklerin babalık kavramına yönelik algılarını inceleyen bu çalışma önemli sonuçlar ortaya koymuştur. İlk olarak çalışmanın sonuçları katılımcı erkeklerin baba olma nedenleri hayatına anlam katmak, hayallerini gerçekleştirmek, yaşamını yenileme ve üretme ve evliliğinin beklenen şekilde devamını destekleme olduğunu göstermiştir. Benzer bir nitel araştırmada babalık “dünyanın en iyi işi”, “şimdiye kadar en büyük iş” olarak tanımlanmıştır (Benzies ve Evans, 2015). Erikson’un psikososyal gelişim teorisinde (30-60 yaş) dile getirilen insan yaşamında üretkenliğe karşı durgunluk yetişkinlerin içinde bulunduğu bir dönemdir. Bu dönemde diğer insanlara bağlılık, aile ile ilişkiler geliştirmek ve gelecek nesillere rehberlik etmek önemlidir. Bu dönemde üretkenlik duygusunu geliştiremeyen yetişkinler bir durgunluğa girebilirler (Burger, 2006). Dolayısıyla katılımcıların baba olma nedenleri üretkenlik kavramını ile bağlantılı ve insan gelişiminde doğal bir süreçtir. Yine alan yazında evliliği pekiştirmek ve çocuğu aileyi bağlayıcı sebep olarak görmek tartışılmıştır (Cüceloğlu, 2007). Ancak çocuk sahibi olmak her ne kadar evliliğin devamı gibi görülse de tek başına yeterli olmamaktadır. Evlilik doyumunun çocuğun doğumundan sonraki süreçte düştüğünü gösteren araştırma bulguları da alan yazında mevcuttur (Keizer, Dykstra ve Poortman, 2010; Lawrance, Rothman, Cobb, Rothman ve Bradbury, 2008).

İkinci olarak araştırmanın bulguları katılımcıların baba olma ile ilgili başta sorumluluk, mutluluk, heyecan, gibi duyguların yanında kaygı, aidiyet ve şaşkınlık gibi duyguları da hissettiklerini ortaya çıkarmıştır. Katılımcı babalar tarihi imkânsız bir mutluluk ve içinden bir yerlerden yani derinlerden gelen bir heyecan duyduklarını ifade ederken aynı zamanda da kaygılandıklarını dile getirmişlerdir. Özellikle çocuğun maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayamamak

orkusu çocuk sahibi olmak konusunda kaygı düzeyini artırmaktadır (Şimal ve Gürsoy, 2020). Benzer araştırma sonuçları da erkeklerin baba olacağını anladığında veya baba olduğunda, sevinç, mutluluk, heyecan, endişe, korku, kaygı gibi olumlu ve olumsuz karmaşık duygular yaşadıklarını ortaya koymaktadır (Goldman, 2003; Nar, 2009; Çıldır, Karakoç ve Karaca, 2014). İlk kez baba olan erkeklerin babalık deneyimlerinin incelendiği bir araştırmada babaların deneyimleri çaresizlik, deneme yanılma ebeveynliği, o yönetiyor ben takip ediyorum, birlikte çalışma, güven ve kontrolü yeniden kazanma şeklinde temalarla ifade edilmiştir (Kowlessar, Fox ve Wittkowsk, 2015). Çeşitli araştırmalar, tıpkı kadınlar gibi erkeklerin de ebeveyn olmak üzereyken karmaşık bir duygusal çalkantıdan geçtiğini ve erkeklerin ebeveynlikle en iyi şekilde başa çıkabilmek için desteğe ihtiyacı olduğuna işaret etmektedir (Kakaliçoğlu, 2019; Reinicke, 2020; Özyeşer Cinel ve Tezel Şahin, 2021).

Üçüncü olarak sonuçlar katılımcıların kültürel babalığı hem olumlu hem de olumsuz olarak yansıttıklarını ortaya koymuştur. Kültür, babalık algısının belirleyicisi aynı zamanda babaların çocuklarına olan davranışlarını etkileyen bir unsurdur (Kağıtçıbaşı, 2012). Bu çalışma kültürün babalar üzerinde olumlu ve olumsuz olarak tanımlanan iki farklı yansıması olduğunu ortaya konmuştur. Katılımcılarında dile getirdiği gibi kültür erkekleri baba olmaya teşvik etmekte ve nasıl baba olacaklarına dair erkeklere davranış kalıpları sunmaktadır. Kültürel ya da geleneksel baba algısı otoriter ve çocuklara mesafeli bir babalığı temsil ederken (Özyeşer Cinel ve Tezel Şahin, 2021), günümüzde babalık çocuğun sorumluluğunun anneye paylaşıldığı, katılımcı ve çocuğa karşı demokratik tutumu içeren ilgili babaya doğru değişmektedir (Aksoy ve Tatlı, 2019; Kağıtçıbaşı, 1996; Tutkun ve Tezel Şahin, 2016; Yuvacı, 2019). Bu çalışmadaki babalar kendi babalarından gördükleri baba rolünün olumlu ve olumsuz yanlarını çocuklarıyla olan ilişkilerine yansıttıklarını ifade etmişlerdir. Olumlu olarak algılanan bu roller kültürel babalığın değişimini desteklemektedir. Bu bağlamda araştırmanın sonuçları babalık algısının olumlu anlamda değiştiğine işaret etmektedir.

Son olarak araştırmada babalık deneyimi olarak bakım veren, anneye destek veren ve çocuğuyla oyun oynayan rolleri babaların deneyimledikleri ortaya çıkmıştır. Doğumla birlikte bebek sahibi olmak baba olmanın başlangıcı

ve ilk kez deneyimlenen bu durum erkeklerin günlük rutinlerinde değişimler oluşturmuştur. Bu noktada erkeklerin bebek bakımı ve ev işleri gibi konularda yeni beceriler geliştirmeleri beklenmekte ve baba olmanın önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir (Eskandari, Simbar, Vedadhir, Baghestani ve Momenyan, 2019; Küğcömen, Dönmez-Güney, Özcanan ve Erdoğan, 2021). Artık babalar çocuk bakım işlerine ve ev işlerine daha fazla katılmaktadırlar. Bu yönüyle babalık bir dönüşüm içerisinde (Tol ve Taşkan, 2018). Örneğin; Küğcömen ve diğ., (2021) çalışmalarında babaların %60.5'i eşleri hamileyken eşine ev işleri gibi konularda yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda günümüzde annelerin babalardan beklentileri de değişmektedir. Bir çalışmada annelerin eşlerinden beklentileri, çocuklarıyla zaman geçiren, oyun oynayan, çocukların dersleri ile ilgilenen ve ev işlerinde gerektiğinde yardımcı olmaları şeklinde ifade edilmiştir (Kocatepe ve Bilgi, 2018). Babaların çocukları ile oynamaları önemli görölmekte (İvrendi ve İşikoğlu, 2010) ve baba-çocuk bağlanmasının oyun kalitesi ile ilişkili olduğu da saptanmıştır (Teufl ve Ahnert, 2022). Bu araştırmanın sonuçları da çocukla oyun oynamanın babalık algısında önemli bir yer aldığını desteklemektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada ilk kez baba olan, yüksek eğitimli ve orta gelirli erkeklerin babalık algısıyla ilgili deneyimleri yansıtılmıştır. Eğitimli ve bilinçli olarak kabul edilen bu çalışma grubundan elde edilen bulgular babalık algısındaki kültürel değişimlerle birlikte katılımcıların ifade ettiği babalığın nedenleri, hissettirdikleri ve baba olarak deneyimledikleri roller olumlu ve alan yazında uygun olarak tanımlanan özellikleri taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmanın sonuçları eğitimli babaların ilk kez babalığı deneyimlemelerine rağmen babalık algılarının ideale yakın olduğu söylenebilir. Katılımcı babaların geleneksel babalık anlayışı olan otoriter ve cinsiyete dayalı rol paylaşımını benimseyen babalık algılarını taşımadıkları hatta bu algıların tam tersine çocuğuyla daha yakın ilişki kuran, oynayan ve gerektiğinde bakım veren babalık algısına sahip oldukları görölmektedir. Çalışma ortaya koyduğu bu sonuçlarla farklı sosyo kültürel kesimlerden gelen günümüz babalarına ilham verebilir.

4.1. Sınırlık ve Öneriler

Bu çalışma ortaya koyduğu önemli bulgularının yanı sıra bazı sınırlıklarda içermektedir. Öncelikle araştırma nitel araştırmanın doğasına uygun olarak amaçlı olarak seçilen birbirine benzeyen küçük bir baba grubunu temsil etmektedir. Fenomenolojik araştırmalarda, uygun yaşam deneyimine ve inceleme altındaki fenomene ilişkin bilgiye sahip doğru kişilere ulaşmak önemlidir (Thomas, 2005). Bu çalışmaya katılan tüm erkekler, orta sınıftan, istikrarlı ilişkiler içindeydiler, eşleriyle birlikteydiler, öğrenim durumları doktora seviyesindeydi ve kendilerini kararlı ve ilgili babalar olarak görüyorlardı. Bu nedenle çalışma farklı özellikteki babaların babalık algılarını temsil etmemektedir. Ancak katılımcı babaların algılarını okumak ve öğrenmek diğer babalar için ilham verici olabilir. Gelecekte yapılacak benzer araştırmalar farklı sosyo-ekonomik geçmişlerden gelen babaların algılarını inceleyebilir. Ayrıca bu çalışma ilk kez baba olan erkeklerle sınırlıdır, daha önce babalık deneyimi olan babaların algılarında değişim olup olmadığı da incelenebilir. Ayrıca bu araştırma fenomenoloji desenini ile yürütülmüş, kuram oluşturma desenini benimseyen farklı çalışmalar ilk kez babalık algısını kültürel olarak aydınlatılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, A. B. ve Tatlı, S. (2019). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların çocuklarıyla olan ilişkileri ile babalık rolü algıları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 1-22.
- Albukrek, İ. (2002). *Anne, baba ve çocuk tarafından algılanan babanın çocuğuna karşı tutumu ile çocuğun benlik kavramı arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi: İstanbul.
- Altun, Y. (2023). *Anne çocuk ilişkisi: Erken dönem yeme reddinin yordayıcıları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü: İstanbul.
- Amato, P. R., and Rivera, F. (1999). Paternal involvement and children's behavior problems. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 375-384.
- Benzies, K. M., and Evans, J. M., (2015). Through the eyes of a new dad: experiences of first-time fathers of late-preterm infants. *Infant mental health journal*, 36(1), 78-87.
- Bronfenbrenner, U., and Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. In W. Damon, and R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of Child Psychology* (1) (6. Basım, ss 793-828). Hoboken, NJ: John Wiley and Sons.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik* (Çev. Ed. Erguvan Sarioğlu, İ.E.). İstanbul: Kaknüs yayınları.
- Cinel, N. Ö. ve Şahin, F. T. (2021). Babaların kendilerinin ve babalarının babalık rollerine bakış açılarının incelenmesi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 7(15), 107-129.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. Ed. Demir, S. B.). Eğiten kitap: Ankara.
- Cüceloğlu, D. (2007). Niçin Çocuk Sahibi Olmak İstiyoruz? Ulaşılan adres: <http://www.dogancuceloglu.net/yazilar/288/nicin-cocuk-sahibi-olmak-istiyoruz/>
- Çağdaş, A. (2002). *Anne - baba - çocuk iletişimi*. Ankara: Nobel yayın akademi.
- Çağdaş, A., Arslan, E., Erbay, F. ve Orçan, M. (2010). Etkili annelik eğitim programının annelerin benlik saygısına ve anne çocuk ilişkisine etkisinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 7-21.
- Çıldır, G., Karakoç, A. ve Karaca, S., (2014). Babaların bebek bakımına katılımının değerlendirilmesi. *Uluslararası hakemli akademik spor sağlık ve tıp bilimleri dergisi*, 10(4), 1-16.
- Degol, J. L., and Bachman, H. J. (2015). Preschool teachers' classroom behavioral socialization practices and low-income children's self-regulation skills. *Early childhood research quarterly*, 31, 89-100.
- Deleş, B. ve Kaytez, N. (2020). Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ile baba katılım durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, (84), 101-116.
- Dodson, F. (2000). *Baba gibi yar olamaz*. (4. basım). (S. Selvi, Cev.) İstanbul: Özgür yayın dağıtım.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Norton.

- Eskandari, N., Simbar, M., Vedadhir, A.A., and Baghestani, A.R. (2017). Paternal adaptation in first-time fathers: a phenomenological study. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 35(1), 53–64.
- Evans, C. (1997). *Turkish fathers attitudes to and involvement their fathering role* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi üniversitesi: İstanbul.
- Fleming, J. S. (2004). Erikson's psychosocial developmental stages. *Childhood Development*, 1(1), 9-24.
- Gander, H. W., and Gandiner, M. J. (2001). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (4. Baskı) (A. Dönmez, N. Çelen, B. Onur, Çev.). Ankara: İmge kitabevi.
- Goldman, M. J. (2003). *Babalık coşkusu*. (M. Ersin, Cev.) İstanbul: Hayat yayıncılık.
- Gözübüyük, A. ve Özbey, S. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının motivasyon düzeyleri ile baba-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 23-37.
- Gülay-Ogelman, H., ve Erol, A. (2014). *Examination of the predicting effect of the resiliency levels of parents on the resiliency levels of preschool children*. 5th World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership. Prague-Czech Republic (29-30 October 2014).
- Güler, T. (Ed.) (2012). *Anne baba eğitimi*. Ankara: Pegem akademi yayıncılık.
- Gültekin Akduman, G. ve Türkoğlu, D., (2013). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi (ACED)*, 1(1), 1-17.
- Güngörmüş-Özkardeş, O. (2015). *Baba olmak*. (3. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hamachek, D. H. (1988). Evaluating self-concept and ego development within Erikson's psychosocial framework: A formulation. *Journal of Counseling and Development*, 66, 354-360.
- Kağıtçıbaşı, C. (1996). *Family and human development across cultures: A view from the other side*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 10 Industrial Avenue, Mahwah, NJ 07430-2262.
- Kakaliçoğlu, C. (2019). *Modern dönemde değişen Toplumsal Roller bağlamında babalık ve babalık Deneyimleri: İstanbul örneği*. Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi Turkey.
- Karaköse, Ş., ve Karaköse, R. (2013). *Çocuk eğitiminde babanın etkisi*. İstanbul: Yediveren yayınları.
- Keizer R. Dykstra P.A., and Poortman A.R. (2010). The transition to parenthood and well-being: The impact of partner status and work hour transitions. *J. Fam Psychol.* 24, 429–438. 10.1037/a0020414
- Kocatepe, B. ve Bilgi, S. (2018). Toplumsal bir inşa olarak babalık: Annelerin yaşam öykülerinde baba imgesi. *Fe Dergi*, 10(2), 42-59.

- Kowlessar, O., Fox, J. R., and Wittkowski, A. (2015). First-time fathers' experiences of parenting during the first year. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 33(1), 4-14.
- Kuruçırak, Ş. ve Kulakaç, Ö., (2014). The experiences and involvements of fathers during 4-12 months of their children's lives: a mixed method study. *Turk J Public Health*, 12(2), 112-126.
- Kuruçırak, Ş., (2010). *4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz üniversitesi: Antalya.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-91.
- Küğcüm, G., Güney, G. Z. D., Özcanan, Ç. ve Erdoğan, N. (2021). Babaların paternal adaptasyon düzeyi ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*, 3(2), 61-66.
- Lamb, M. E. (2010). *The role of the father in child development*. New York: Wiley and Sons.
- Lawhon, G. (1997). Providing developmentally supportive care in the newborn intensive care unit: an evolving challenge. *Journal of Perinatal and Neonatal Nursing*, 10(4), 296-311.
- Lawrence, E., Rothman, A. D., Cobb, R. J., Rothman, M. T., and Bradbury, T. N. (2008). Marital satisfaction across the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 22(1), 41-50. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.1.41>
- Lieberman, M., Doyle, A. B., and Markiewicz, D. (1999). Developmental patterns in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: Associations with peer relations. *Child Development*, 70, 202-213.
- Maree, J. G. (2021). The psychosocial development theory of Erik Erikson: critical overview. *Early Child Development and Care*, 191(7-8), 1107-1121.
- Maridaki Kassotaki, K., (2000). Understanding Fatherhood in Greece: Father's Involvement in Child Care. *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 16(3), 213-219.
- Marissa, A., and Ishaq, F., (2012). The correlation of perception on the role of father with academic achievement in senior high school student. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 69, 1369 - 1373.
- Merriam, S. B. (2014). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. Turan, S.). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Nar, E. (2009). *Baba beni sevmekten niye korkuyorsun?* İstanbul: Babalı kültür yayıncılığı.
- Onyeze-Joe, C., O'Neill, S., and Godin, I. (2022). Redefining Fatherhood in a Migratory Context: A Narrative Inquiry into the Experiences of African First-time Fathers in Belgium. *American Journal of Men's Health*, 16(5). doi:10.1177/15579883221110355
- Özcebe, H., Küçük Biçer, B., Çetin, E., Yılmaz, F. ve Zakirov, F., (2011). 0-10 yaş aralığında çocuğu olan babaların çocuk sağlığı ve bakımındaki rolleri. *Çocuk sağlığı ve hastalıkları dergisi*, 54, 70-78.

- Özdal, F. ve Aral, N., (2006). Baba yoksunu olan ve anne-babası ile yaşayan çocukların kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Gazi üniversitesi Kırşehir eğitim fakültesi dergisi*, 6(2), 255-267.
- Özkardeş, O. G. ve Arkonaç, D., (1998). İki farklı eğitim düzeyinde baba olma algısı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 253-263.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F., (2012). Anne – baba olmak ve anne – babaların çocuk yetiştirme duyguları. T. Güler, (Ed.). *Anne baba eğitimi*. (35-52). Ankara: Pegem akademi yayıncılık.
- Paquette, D., de Medeiros, J. M., Bigras, M., Bacro, F., Couture, S., Lemelin, J. P., ... and Dubois-Comtois, K. (2023). Father-Child and Mother-Child Relationships as Predictors of Injury-Risk Behaviors in Toddlers. *Adversity and Resilience Science*, 4(1), 47-56.
- Patton, M.Q. (2015). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. Bütün, M. ve Demir, S. B.). Pegem akademi yayıncılık: Ankara.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi üniversitesi: Ankara.
- Reinicke, K. (2020). First-time fathers' attitudes towards, and experiences with, parenting courses in Denmark. *American Journal of Men's Health*, 14(5), 1557988320957546.
- Russell, G., and Radojevic, M. (1992). The changing roles of fathers? Current understandings and future directions for research and practice. *Infant Mental Health Journal*, 13(4),
- Saygılı, S. ve Çankırılı, A. (2014). *Baba olma sanatı- Çocuk eğitiminde babanın rolü*. (3. Baskı). İstanbul: Zafer yayınları.
- Seçer, Z., Çeliköz, N. ve Yaşa, S. (2007). Bazı kişisel özelliklerine göre okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 425-438.
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. New York, NY: Teachers College Press.
- Stover, C. S., Farren, A., Campbell, R., Day, M. J., and Sernyak, Z. (2023). Self-reported reflective functioning and father-child interactions in a sample of fathers who have used intimate partner violence. *Infant mental health journal*, 44(2), 255-267.
- Şahin, H. ve Demiriz, S., (2014). Beş altı yaşında çocuğu olan babaların, babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmalarını gerçekleştirmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 173-294.
- Şimal, N. ve Gürsoy, E. (2020). Üniversite öğrencilerinin gelecekte çocuk sahibi olmaya ilişkin düşünceleri ve etkileyen faktörler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(3), 148-159.
- TDK, (2023). Türk dil kurumu. *Güncel Türkçe sözlük* (<http://www.tdk.gov.tr>).

- Telli, A. A. (2014). *3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk üniversitesi: Erzurum.
- Teufl, L., and Ahnert, L. (2022). Parent-child play and parent-child relationship: Are fathers special? *Journal of Family Psychology*, 36(3), 416-426. <https://doi.org/10.1037/fam0000933>.
- Thomas, D. (2005). 'The best moment of my life: A literature review of fathers' experience of childbirth. *Australian Midwifery Journal of the Australian College of Midwives*, 17(3), 20-26. DOI: 10.1080/08872579608400256.
- Tol, U. U., ve Taşkan, D. (2018). *Erkeklik ve babalık halleri*. İstanbul: AÇEV Yayınları.
- Yıldırım, H., ve Şimşek, A. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, V. (2004). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına anneannelerin etkilerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi üniversitesi: Ankara.
- Yuvacı, M. (2019). *Baba katılımı ve okul öncesi dönem çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2), 297-328.